

نومرو : ۱۰۹

اداره خانه

ایستانبول، جفال اوغلی، دائره اجتهاد

تله فون نومروسی : ۸۶۵
" Idjtihad " Constantinople

بشنجی سنه

اجتهاد

حریت فکریه یه خادم

هر هفته چیقار اجتماعی ، ادبی مجموعه

مدیر مرخص : الہامی صفا

۵ حزیران ۱۳۳۰

آبونه

سنه لك آلتی آیلق

تورکیا ایچین : ۵ غروش ۳۰ غروش

ممالك اجنبیه ایچین ۱۵ فرانق ۸ فرانق

نسخه سی ۵۰ یاره به

« حکم ایدنلر بوجهان ملکینه شرق وغربدن
 « کر سلیمان کر سکندر جله سی مهماندر
 « پادشاه اولدر ، که هرکز ذاته ایرمز زوال
 « صاحب باقی اودر خلاق انس وجاندر
 « عالی بر امر ایله وار ایله مک حکمندهدر
 « ینه بر امر یوغ ایتک آکا آساندر
 « ویر صلاحی مصطفی نه تا که حق آزاد ایده
 « شول یکیدلر کیم فرنگده بند ایله زنداندر
 « یوری وار ای بازید سن سوره کور دورانکی
 « سلطنت باقی قالور دیرلر سه بویاندر . » [۱]

معافیة بوتون بونشوه آرسنده اونی اشغال ایدن
 برشی ، یاخود بره مربوط دها برشی واردی : مملکتی ،
 خطیب زاده نصوح مملکتته عودت ایتک ایسته یوردی .
 لکن سفیری نصوح پارسدن دونه مه مشدی ، که ..
 سلیمانکده نه قدر حق وارمش .. نیچون مصره
 کیمه دی ده دین دشمنلرینه تسلیم اولدی ؟ مهندی سلیمانده
 اولجه حق اولدیغنی اخبارات متدایه سیله اثبات
 ایدیوردی . بونک لسان آشنا اوله سی ، مقصدلری
 جمه خبر ویرمه سی شووالیه لک نظر دقتی جلب ایتدی .
 کوچک برهانه ایله سلیمانی قتل ایتک ایستدیلر ، شهزاده
 یک زیاده زحمتله الارندن قورناره بیلدی .
 برقاج کون صوکره مهندی سلیمان فرنک الیسه سیله
 رومایه طوغری یوله چیقدی : فرار ایدیوردی .
 بواشاده مدهش بر طاعون برسیل عقور کی نیس
 جوارینه آتمه یه باشلامشدی .

شهاب الدین سلیمان

معرکه حیاتده لسانمز

حیات غاوغاسی یالکز انسانلره مخصوص دکلدرد .
 لسانلر دخی یاشامق ایچون آرارنده نزاع ایدرلر . بوکون ،
 هر کسک عینی دیل ایله متکلم اولدیغنی بویوک ومتمدن
 مملکتلرده اسکیدن بویله دکلدی . مثلاً ، فرانسه نک
 هریالتنده آیری برلهجه استعمال ایدیلردی : غاسقون ،

[۱] بو قصیده باغچه قابوسنده کی حمیده کتبخانه سنده
 موجود دیواننده کوریه مه مش ، کیچک تاریخ ادبیات عثمانیه سنک
 آلتنجی جلدیه ، عالی تاریخک برنجی جلدنده بولنمشدر .

قاتالون ، لانغدوسیهن ، لیوزرن ، پرووه نسال ، والون ،
 بیقار ، نورمان ، شامپه نوآ ، لورن ، بورغینیون ، دوقیوآ ،
 ساوواپار الخ ... ایل دوفرانس دینلن پارس ایالتنده
 قونوشیلان فرانسه جیطبقی بونلرکی قاعده سز ، ادبیاتسز ،
 فقیر برلساندی . حکومت مرکزیه معاملاتنده ومعارف
 مؤسسه لرنده قبول ایدله سی اونک ایچون بویوک برقوت
 تشکیل ایتدی . فرانسه ده اجتماعی حیات ترقی ایتدیکجه
 اوده وسعت واهمیت کسب ایده رک طشره لهجه لرینک برر برر
 سونمه سنه سبب اولدی . تحصیل ایتدائینک مجبوری اولماسی ،
 عسکرلک ، صنایع ، تجارت کی عامللرک رسمی وادبی
 لسانک غلبه سنی تسهیل وتسریع ایتدکاری بدیهدر .
 « والون » و « پرووه نسال » الان تکلم ایدیلر سه ده
 اونلرکده یاقینده نابود اولاجغنه شبهه ایدیه مز .

پارس لسانی فرانسه نی استیلا ایتدیکی کی مستملکه -
 لرده ومستقل شرق مملکتلرنده دخی انتشار ایتدی .
 وطنم زده بیله عادتا تورکجه یه رقابت ایدیور . کوریلور که
 جهانگیرک خاصه سی لسانلر ده ده موجوددر . ادبیاتی
 واسع اولان بر ملتک دیلی کره ارضک دیکر خطه لرینه
 کیده ر ، منسوب اولدیغنی قوم ایچون شرف ، نفوذ وثروت
 فتح ایدر .

نزاع ، لسانلر ایچون عارضی دکل ، طبیعی ، معقول
 وضروری بر حالدر . تورکیاده السنه اجنبیه دن ماعدا
 محلی برطاقم دیلر ده واردر که ملی حیاتی تشویشدن
 باشقه هیچ بر شیئه یارامایور . سربست دوشونلم
 وسویه یلم : عثمانی دولتنک تأسسندن بوکونه قدر های
 وهوی ایله کچن آلتی عصر ظرفنده ، هرشیده اولدیغنی
 کچی ، لسان خصوصنده ده تجرد ولاقیدی پرنسپی ایله
 حرکت ایدله سهیدی البته تورک دیلی مملکتمزده حکم
 سوزن دیکر دیلله ره غلبه چالار ، کافه سنی انخسافه مجبور
 ایدردی . حیاتک هر شعبه سنده تأسیس حاکمیتی مقصد
 وجدالی واسطه اتخاذ ایتهدیکمز ایچون بوحاله کلدک .
 حالبوکه بویوله دیکر ملتلردن اول بزم سالاک اولمه مز
 لازم کلیردی . ممالک سائرده رسمی وادبی لسان بزم
 تورکجه مز کی رقیله دیاندن نشئت ایتش ایسه ده رقیلری

دقت بر غیرت مشاهده ایدیلور . جداً ممنونیت بخش
اولان بوجریان مناسبتیه بعض مطالعات در میان ایتک
ایسترم .

لسانله توغل ایدن متفکر لریمز باشلیجه ایکی قسمدر:
نظمده اوزان عروضی، نثرده اوتهدنبری موضوع اولان
صرف و بیان قواعدینی احتیاجات حاضرده توفیق ایدرک
قبول ایدنلر ایله شعرده هجا وزتی، نثرده عربی وفارسی
قاعده و ترکیلرندن عاری اولان عوام لسانی ترجیح
ایدنلر .

بریکلر لسانمزی ساده لشمیرهلم، دیورلر. بونیده
عربی وفارسی کله و ترکیلرینی قوللانماق و تورکجه نک
اسکی آنا لسانی اولان چاغتیاجدهن یکی یکی کلهلر تشکیل
و قبول ایتک صورتیه موقع فعله قویق ایسته یورلر .
تورکچی رفیق لریمزک یازیلری بو آرزوی، بوتایلر ایما
ایدیور .

بویله مهم مسئلهلرده هنر منطقدن آیرلما مقدر .
مادام که لسان طبقی انسان کی طوغار، بویور، تکامل ایدر،
دوشونهلم: عجبا احتیاجاتی نه دن عبارتدر ؟

اولا، کیتدکجه تزاید ایدن عرفانمز، مدنیتمز سایه سنده
ادراک ایده بیله دیکمز یکی فکرلری افاده ایتک ایچون
یکی کلهلر و تعبیرلر لازم . ثانیاً، علوم غریبه یی و نظمزه
نقل ایتک اوزرده یک چوق اصطلاحات علمیه یه احتیاجمز
وار، ثالثاً فعالر، صفتلر، ترکیلر، جملهلر حقهنده کی
قاعدهلر متعضو، منتظم بر صورتده تدوین ایدلمه مش،
مستثنالر لایقیه تضيف و تعداد اولنماش: بونکده یاپلمه سی
الزمر .

بعض آرقه داشلر بر احتیاج ده ایلری سورویورلر:
تصفیه . لسانمزه تورککشمه مش بر طاقم عربی وفارسی
لغت و ترکیلری وارمش، چوق مأنوس اولانلرک ابقاسی
ایجاب ایتسه بیله اونلرک قطعاً اخراجی لازم ایمش .
بوفکر طوغرو دکلدرد . ای تورکجه بیلن و یازان کیمسه
هنوز تورککشمه یی، یعنی لسانه مال اولمایان و بر عثمانلی
تورکی ایچون واضح برمعنایی افاده ایتمین کلهلری قو-
للانماز . بونی اولسه اولسه اجنبی مملکتلرنده تورکجه

ینه بعض قبائله عائد ابتدائی دیللدردی . عثمانلیلر فتح
ایتدکاری ممالکده روجه، ارمنیجه، عربیجه، صربیجه،
بولغارجه کبی اوتهدنبری تشکل و تکمل ایتمش لسانلرده
بولدیلر . وحدت و حاکمیت لسانیه آنجق بونلر قارشو
واسع بر مقیاسده مجادله یه کیرشمکه تأسیس ایدیه بیلیردی .
اعتراف ایتلی یزکه بونی یاممادیغمزدن طولای عثمانلیلق
صوک درجه متضرر اولدی .

فتوحات مغنویهده و بالتیجه لسان مجاهداتنده تأمین
ظفر ایدن مؤسسه لردر . باقیکز، برای تحصیل آوروپایه
کیدن کنج لرمنز اوراده کی مؤسسه لرده ایکی اوچ سنه
یاشادقلری ایچون اومحیطه خاص اولان طور و تربیه یی،
طرز تفکری ناصل بنمسه یورلر ؟ آلمانیا دن عودت ایدنلر
آلمان اصوللرینی مدح و ثنایدلر و حیات خصوصیه لرنده
تطبیقه چالیشیرلر ؛ انکاترهدن کلنلر انکلیز لک جدیدتن
واقوام سائرده تفوقلرندن بحث ایتک ایچون هر وسیله دن
استفاده ایدرلر، الخ... تحصیل و تربیه نک، محیطک
تأثیری قابل انکار دکلدرد . اولاد وطن کوچوک یاشلر-
ندنبری عینی اساسات اجتماعیه ایله وجوده کتیرلمش
مکتبلرده اوقودیور، بویودیورسه بوتأثیر شهنه سزدها
درین، ده صاغلام اولور. آلتی یوزسنه ظرفنده الکه مزی
تورک مکتبلری، تورک کتابلری، تورک غزله لریله طولدی رملی
دکلی ایدک ؟

لسان مسئله سی ایله الک زیادده علاقه دار اولان محرر لردر .
بونی ایضاحه لزوم یوق . منتظم، زنکین بر لسانه مالک
اولق احتیاجی هر کسدن اول ارباب قلم حس ایدر .
لغات و اصطلاحاتمزک عدم کفایتی، املا و صرفه زک
انتظامسز لفی شیمدی یه قدر عثمانلی محرر لرینی خیلی
دوشوندیرمشدر ؛ فقط اهمیتلی، کلی اصلاحات و تعدیلات
اجرا ایدیه مه مش، زیرا منفرد املا مشر اولماز .
اصلاح لسان مسئله سی بوتون ملی حیاته عائد مفکوره نک
برپارچه سیدر. غوغا و ظفر پر نه سیپی ایله مفکوره یورو ملی که
اومسئله ده ایلری کیتسین . بوکون خلقک سائر صنفلرنده
بر او یانقلق کورو نمکه باشلادینی کبی آرقه داشلریمزده ده
لسان و ادبیاتی تقویه و توسیع ایتک خصوصنده شایان

تدرس ایدن مستشرقلر ، یاخود داء العرب و داء الفرسه مبتلا اولان محررلر یاپار . برشی افهام ایتک ایچون یازی یازانلر هر حالده بوغرابتلردن اجتناب ایدرلر . بسیط ، فصیح ، معقول بر اسلوب ایله یازلمش اثرلر چوغالدیجه غرابت نما کیمسه لک معرفتی بالطبع اهمیتدن ساقط اولور و تصفیه طبیعتیه وقوع بولور .

معافیله اونو تمایلم که بعض کله لک تعمیم ایتمه سی خلقک معارفدن بی بهره اولسندن ایلری کلیور . اهلینک سویه فکریه سی دون اولان بر محله یوکسک موضوعلره عائد کله لر ، استعمال ایدله یه ایدله یه آرتق مهجور و لزوم سنر ظن ایدیلر . بو کون بیلیمه دیکمز و آوروپا لسانلردن استعانه یه ویا تقلیداً تشکیله یلندی کیمز نیجه لغتار وارد که اسکی ادبی و فلسفی کتابلرده آرانلسه مقابلرینک و قتیه ابداع ویا ترجمه ایدلمش و بالاخره اونودلمش اولدینی کوریلور . محترم دوقتور رضا توفیق بک بوقیلدن بر چوق اصطلاحلر میدان قویو یور که خلقک لسانه کچمه مش ، تعمیم ایتمه مش اولقله برابر شدت لزومی ارباب علم نزدنده مسلمدر . بولقتلر البته اهلینک لهجه سنه قاریشه مازدی . علم انتشار ایتلی که اونلرده یاییلسین ، اوکره نیلسین . بونک ایچون ، تصفیه جیلک محذوردن سالم بر مسلك دکلد ، دیرم . حذفی ایجاب ایدن کلماتی اساساً عقلی باشنده اولان محررلرک قلمی رد ایدر ، آتار .

مرور زمانه لسان بر شکل معین کسب ایدر . و مقصد حاصل اولور . بوکی مسائله استاد اکبر زماندر . اونک وظیفه سی بزدرعه ده ایده مه یز ، زیر لازمی غیر لازمندن ایبرقم ایچون المزد بر معیار یوقدر .

قبولی ایجاب ایدن کله لره کلنجه : بونلری وقوعات و تبعات تعیین ایده جکدر . مثلاً مملکت مزده ایزجیلک یوقدی و بومسلکه عائد کلمات و تعبیرات لسان مزده موجود دکلدی . آوروپاده خیلی فوایدی کوریلن بو مسلکک بوراده تأسیسنه تشبث ایدنلر اونک تشکیلاتنه مقتضی کله لری ده احداثه مجبور اولدیلر . واقعا یکی هوسله یاییلان شیرده افراطه دوشمه مک قابل دکلد . بوقیلدن اولق اوزره ، باشبوغ ، قالقای ، یوقلایچی ، باشاریچی

و ساره کی چاغتای بازارندن عثمانلی پیاسه سنه یکی آتیلان لغتار ، مقابللری لسان مزده موجود اولدینی ایچون ، امتعه لازمندن عد اولنه ماز . بویه اولدیمی حالده ، سوروله جکنه شبه ایتیم ، چونکه مودادر . مع هذا ، بوندن مشکی اولماملی یز . فضله کله دن لسان هیچ برشی غائب ایتیم ، بالعکس قازانیر . حتی دیگر بر نقطه نظرندن سالف الذکر کله لرده بر لزوم و بر فائده تصور ایدنلر واردر . ایلری آتلق ایچون بر قاچ آدیم کری کیتیمک طبیعی و نافع بر حرکت اولدیغندن ، عثمانلیغک بانی حقیقیسی اولان و ترقی یولنده قوشمق ایستین تورک عنصری قوشویه اطمینان ایله باشلامق و استقامتی ایجه تعیین ایتیمک اوزره منبع اصلیمه طوغرو بر حرکت قهقریه اجرانسه لزوم کوریلور . عینی منبعدن آلدینی قهرمانقله اوزون بردوره تاریخیده اغتنام ایتدیکی قیمتدار شیرلری ده یاقینده بنمسه یه جکی و عربدن ویا عجمدندر ، دیسه رد ایتیه جکی آزاد بیاندیر .

وقوعات و تبعات دیمشدم . فی الحقیقه لغت ابداعنده تبعک بویوک دخلی واردر . فقط علوم و فنونه توغل ایدن ذوات بو صورته ایفا ایتدکری خدمتی منفرداً اجرا ایلدکری ایچون مطبوعات عالمده مع التأسف دهشتلی برتذبذ حاصل اولور . عینی علمدن بحث ایدن اپکی کشی آیری آیری اصطلاحلر قوللانیور . بالخاصه فلسفه و علم الروح کی علوم مجرده مباحثنده استعمال ایدیلن لغتک یانسه فرانسزجه لری یازمادیفی تقدیرده هیچ برشی آکلاشیله مایور . بونده یازانکده حتی وار ، اوقویانکده . یازان ، قاموسده ایسته دیکنی بوله مایه رق قرینه ایله برشی اویدر مع مجبور اولور . اوقویان اوایدور . مهلردن بر معنی چیقارامایور . دوشونیورم ؛ فرانسزجه بیلیمینلر عجا بو ایشک ایچندن ناصل حقیقه بیلورلر ؛ آکلایه رقی ؛ آکلامایه رقی ؟

بو تشوشه نهایت ویره بیلجه ک برشی وارسه اوده ادبانک بر آرایه کلوب لسان مسئله لرینی مجتمه حل ایتملیردر . بر قاچ آی اول اقدام غزته سنده دفاتله بو لزومدن بحث ایتیم . کچنده ده اجتهاده نشر ایتدیکم

واقعا تورك ديلىدر . لكن اوصاف و كوزل عشيرت لهجهسى كوچوك بر ايرماق كې ايدى . غربك جسيم و خروشان امواج علومى اوكا داخل اوله مازدى . سينه اعصارده آقاركن عرب و عجم فيوض ادبيه سندن آيريلان ينه صاف و براق ديكر ايكي ايرماغه قارىشىدى و بوندن ، كوزل ، و قور برنهر حصوله كلدى . شيمدى اونى اسكى مجراسنه چويرمك ، تكرار ايرماق حالته قويىمق ديمك اوله جغندن ، قطعياً جائز دكلدر .

خلاصه : بو آنه قدر عرب ، عجم و فرنك منبع نردن نه آلمشسه هېسى ادبىتمزه مكسوب قالمى . بعدمايوكسك مدنيتلره تماس ايتدكجه ينه لازم اولان الفاظ و تماثيلي عثمانىلاشدير مق صورتيه آلمى . چوق يازملى ، چوق اوقوتلى . لسانلرينه تايمين غالييت ايدن ملتربويله ياپديلر . هېچ برلسان و هېچ برادبيات خالص دكلدر . مثال اوله رق ذكرايتديكم فرانسزجه خليطه سنده لاتينجه و يونانجه دن باشقه بيك برلسانك مالى موجوددر . اوندن صوكرا ، « فنه لون » ك روح آثاري يونان ؛ قورنه يك اسپانيول ؛ پيه رلوتينك توركددر . احوالده رفيقلىرىمزدن بعضلرينك يازيلرنده اجنې اماره لرينه تصادف ايدرسك صراق ايمه يه لم . يرلى مالى استهلاك ايتك لزومندن لسان وادبىتمزى استئنا ايدى بيليرز . محرر عيني زمانده بر محاربدر و حرب استيلاسز اولماز .

نور اسرائيل

زراع ايجون :

— صويك زراعتده لزوم و اهميتى —

ا كينلرك بو بويوب يشمسنة ضيانك حرارتك نه قدر بو بوك ياردېمى وارسه رطوبتك ده هان اونسېنده خدمتى وارددر . بونك ايجون طوپراقده لزومى قدر سريىلكى محافظه ايدى بيلمك ايجون ياغمورلرك كييكديكى زمانلرده اكينلرى صولايه بيلمك چاره سنى دوشونليردر . صو چفتجيكده يالكز ا كينلرى صولامق جهتيله دكل طوپراغى هولاندير مق صووتيله ده نباتاتك ايرېشمسنة يادديم ايدر صو هوادن ده آغبر اولديغندن اولجه حاضر لائمش اولان نه ولكره تقسيم ايدلدىكى زمان طوپراغك آراقلرينه كره بيلمك ايجون اوراده كى هوايى صيقتديره رق چيقارير ويا قابل نفوذ اولان يرلره سورر بوصورته طوپراغك درينلركلرینه

آچيق بر استدعاده بو نقراتى تكرار ايله دم . بن بونرى بر وظيفه ايدينه رك سويله يورم اما ادباده هېچ بر فعاليت كورمه يورم .

اجتماعى حياتمزه بر ميل واردركه لسانده ده علامتى مشاهده ايديلير : خلقه طوغرو يورومك . بو مسئله شايان تدقيقدر . خلقه طوغرومى يورويه لم ؟ خلقى مى بزه طوغرو چكلم ؟

مسائل اجتماعيه يابانجى اولمايانلر پك اعلا بيليرلر : بو كون آوروپاده اك بويوك رولى اويناين بورژوازى دينلن متوسط صنفدر كه معارف ، تجارت ، صنايع و تشبث شخصى ايله حصوله كلدى . اصلزاده لر پارلاق بررول اوينامايور ، عوامك حالى ده معلوم . مملكتمزه پاشالردن و بكلردن متشكل ممتاز بر صنف ايله آغالر و عنوانسزلردن مركب بر عوام صنفى وارددر . متوسط طبقه همان يوق كيدير ، بزده على الاكثر تجار و اصناف ده عوامدر . نه وقت تمايلات اصلتكارانه دن عارى ، مقتدر ، متشبث ، بر صنف متوسطمز وجوده كليسه اووقت آوروپاليلرك درجه مدنيتنه ارتقا ايدى بيله جكز . شيمدى ابراز ايديلن غيرتله هپ بو اورته طبقه يى ميدانه كتيرمك مقصدينه معطوفدر . بناءً عليه نه خلقه طوغرو يورومكدن ، نه خلقى بزه طوغرو چكلمكدن بر فائده چيقمماز . بز علمه ، فنه طوغرو ايلريه يه لم و خلقك تيقظنه مقتضى وسائلى احضار ايدى لم ، زيرا اونك انتباهندن بزده مستفيد اوله جغز .

بو پرهنسېي قبول ولسانه تطبيق ايدرسك ديمه جكز كه « عوام ، الم كله سنى آكلماز ، اونك يرينه آغرى يازالم » ، فقط جمله نك احتياجه ، آهنگنه كوره الم ده يازاجغز ، آغرى ده ديمه جكز و كويلوچو جوغنه (الم) ك (آغرى) ديمك اولديغنى ابتدائى مكاتبى معلمى و لغت كتابى واسطه سيله اوكره ته جكز . لسانمز نه ساده توركه ، نه يالكز عثمانليجه در ، فقط عثمانلى توركه سيدر ؛ يعنى اولكلر ، ثروتلر ، خزينه لر فتح ايتمش بر ملتك شان وسطوت كورمش ، نجات كسب ايتمش نفيس ، بلبلى لسانيدر . عثمانلى توركه سنىك اك برنجى قايناغى